DOI No: <http://dx.doi.org/10.29228/Joh.48821>

Authenticity process is conducted by

Makale Türü: Araştırma makalesi
Geliş Tarihi: 09-01-2021
Kabul Tarihi: 25-10-2021
On-line Yayın: 31-10-2021

Article Type: Research article
Submitted: 09-01-2021
Accepted: 25-10-2021
Published Online: 31-10-2021

Atıf Bilgisi / Reference Information

Abulail, O. (2021). İbn Âşûr ve Münâsebet İlmi. *Journal of History School*, 54, 3787-3814.

İBN ÂŞÛR VE MÜNÂSEBET İLMİ¹

Omar ABULAİL²

Öz

Kur’ân ayetleri veya sûreleri ya da ayetler ile sûrenin ana teması arasında bir irtibatın olduğu müfessirler tarafından ifade edilmektedir. Hatta bu konuda “Münâsebetü’l-Kur’ân” adı altında bir Kur’ân ilmi oluşmuştur. Bazı müfessirlerin bu ilme ve Kur’ân’daki ayetler, sûreler arasındaki bu irtibata çok önem verdikleri görülmektedir. Bu müfessirlerden birisi de XX. yüzyıl âlimlerinden Tunuslu Muhammed Tahir İbn Âşûr’dur. Makalemizde İbn Âşûr’un “et-Tahrîr ve’t-Tenvîh” isimli tefsirinde münâsebet ilmiyle ilgili konuları araştırdık. Önce kısa olarak İbn Âşûr’u tanıtmaya ve münâsebet ilmiyle ilgili özet denilebilecek bilgiler sunmaya çalıştık. Daha sonra “İbn Âşûr’un Münâsebet İlmindeki Yeri Ve Önem Atfettiği Yönleri” başlığı altında, İbn Âşûr’un münâsebet ilmindeki konumu, ayet-i kerimeler ve sûreler arasındaki münâsebe ya da ayet-i kerimeler ile sûrenin ana teması arasındaki irtibata yaklaşımını ve bu husustaki özgün metodunu ifade etmeye gayret ettik. Konumuzla ilgili tefsirinde birçok örnek olmasına rağmen uzatmamak adına ve yerimizin kısa olması nedeniyle az örneklerle yetindik. İbn Âşûr’un Kur’ân’daki münâsebet konusunu işlerken takip ettiği metot ve kaideleri maddeler halinde misalleriyle beraber açıkladık.

Anahtar Kelimeler: Kur’ân, Münâsebet, İbn Âşûr, Tefsir.

¹ Bu makale Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü’nde sunulan İbnu Âşûr’un Et –Tahrîr Vet-Tetvîr’inde Münâsebet İlmi başlıklı doktora tezinden üretilmiştir.

² Dr., Uludağ Üniversitesi, Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı, Tefsir Bilim Dalı, omar_palestaine@hotmail.com, Orcid: 0000-0002-3328-6506

İbn Aashur and the İlm of Munasabatul-Quran

Abstract

There is a relation between verses of Quran and surah, and the common subjects between them, which was described by Interpreters, even though they made a new science (ilm) of Quran which they called it Quran events "Munasabatul_Quran Some Interpreters gave this science a lot of attention, one of these Interpreters is the XX century Tunisian Mohammed Tahir İbn Aashur. İn our article we discussed. The ilm of Munasabatul_Quran in an interpretation book of İbn Aashur "Al_Tahrir and Al_Tanwer". First we tried to introduce İbn Aashur and The ilm of Munasabatul_Quran briefly, Then under this article "the position of Ibn Ashur in the ilm of Munasabatul_Quran and the thing he showed curiosity toward"; We worked to write down the rules of his own methods to describe the relations between verses and surah of Quran and their common subject. Because of the plenty, examples in this book we could not spot a light on each one of them owing to we explained every rule of his method with an example.

Keywords: Quran, Munasabat, İbn Aashur, Tafser (İnterpretation).

GİRİŞ

Gerek tefsir ilmi, gerekse ulûmu'l-Kur'ân ve gerekse diğer ilimlerde tarih boyunca nice âlimler gelip geçmiştir. Bu âlimlerden her biri kendi dalında birçok el emeği ve göz nuru eserleri ümmet-i Muhammed'e hediye etmişlerdir. Aynı şekilde tefsir ilminde de sahabe-i kiram ile başlayan ilmi çalışmalar günümüze kadar hız kesmeden devam etmiştir.

Bu âlim ve müfessirlerden birisi de Muhammed Tahir İbn Âşûr'dur. XIX. yüzyılın sonlarına doğru dünyaya gelen ve özel olarak Tûnus, genel olarak da İslam coğrafyasında önemli bir ilmi otorite kabul edilen İbn Âşûr, özellikle tefsir alanında temayüz etmiş ve kendisinin ifadesiyle "*Tahrîru'l-Ma'ne's-Sedîd ve Tenvîru Akli'l-Cedîd ve Tefsîru'l-Kitabi'l-Mecîd*" ismini verdiği ve "*et-Tahrîr ve 't-Tenvîr*" olarak kısalttığı eseri kaleme almıştır.

İbn Âşûr tefsirinin en önemli özelliği, ayet-i kerimeleri tefsir ederken ayet-i kerimenin kendinden önceki ve sonraki ayet-i kerimeler ve sûrenin ana teması ile münâsebetini zikretmiş olmasıdır ve münâsebet konusuna çok önem vermesidir.

İbn Âşûr, ayet-i kerime veya sûreler arasındaki münâsebeti işlerken önem atfettiği bazı noktalar ve yöntemler vardır. Bu nokta ve yöntemler makalemizin konusu olacaktır. Ancak konumuza girmeden müellif Muhammed Tahir İbn Âşûr ve münâsebet ilmi hakkında kısa bilgi verilmesinin faydalı olacağı kanaatindeyiz.

Muhammed Tahir İbn Âşûr (1879-1973)

Ahmet Coşkun'un "Tunuslu ilim ve fikir adamı, müfessir, fakih, Arap Dili ve Edebiyatı âlimi"³ olarak tanıttığı İbn Âşûr, dünya Müslümanlarının sosyal, ekonomik ve siyasi olarak son derece sıkıntılı ve belki de fetret dönemi olarak isimlendirebileceğimiz bir zamanda 1879 senesinde Tunus'ta dünyaya gelmiştir. Batı Reform ve Rönesans devrimlerini tamamlamış, sanayileşme son derece hızlanmış ve bazı Avrupa devletleri dünya devleti olma gayretine girmişlerdir.

"Küfür tek millettir" kaidesi gereği Batılılar, kendilerine en büyük düşman ve önlerindeki en büyük engel gördükleri İslam ve İslam ümmeti karşısında birleşmiş, Müslümanların arasına nifak tohumları atarak, türlü hilelerle onları bölüp parçalamaya başlamışlar ve dünya iki büyük dünya savaşının eşiğine gelmişti. İşte böyle bir zamanda İbn Âşûr gözlerini dünyaya açtı.

Doğumu

Esas ismi, Muhammed et-Tahir b. Muhammed et-Tahir b. Âşûr'dur.⁴ Annesi, Fâtıma Bintü's-Şeyhi'l-Vezîr Muhammed el-Azîz b. Muhammed Bû Attûr⁵ olan müellif, 1296/1879 senesinde Mürse⁶ şehrinin bir kenar semtinde dünyaya geldi.⁷ İbn Âşûr makam ve şeref yönünden oldukça yüksek bir aileye mensuptur. Babası eş-Şeyh Muhammed b. Âşûr ile bakan olan alleme dedesi Muhammed el-Azîz Bû Assûr'in himayesi kendisini kuşatmıştır.⁸

Eğitim ve Öğretimi

İbn Âşûr, ilk eğitim ve öğretimine, oturdukları evde, Seydî Bû Hadîd'in kitabıyla başladı. Şöyle ki, (önce) Kur'ân-ı Kerim'i çok dikkatli bir şekilde ezberledi, okuma ve üzerinde mütalaa etme konusunu en güzel tarzda yerine getirdi. Aynı zamanda Tunus'ta en iyi Fransızca konuşan maharetli kişilerden

³ Coşkun, Ahmet, "İbn Âşûr" *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul, 1999, XIX, 332.

⁴ Mahfûz, Muhammed, *Terâcimü'l-Müellifine't-Tûnisîyyîn*, Dâru'l-Garbi'i-İslâmî, 2. Baskı, Lübnan, 1990, III, 304.

⁵ İbnü'l-Höcah, Muhammedü'l-Habîb, *Şeyhu'l-İslami'l-Ekber Muhammedü't-Tahir b. Âşûr*, Vizâratü'l-Evkâf, 1. Baskı, Katar, 2004, I, 153.

⁶ Mürse, Tûnus başkentinin kenar semtlerinden bir semt olup, oldukça eski bir tarihe sahiptir. (Bkz. Yâkûtü'l-Hamavî, Şehâbü'd-Din Ebû Abdullah Yâkût b. Abdullahi'r-Rûmî'l-Hamavî (ö. 626h). Dâru Sâdır, 2. Baskı, Beyrut, 1995, V, 107.

⁷ Bkz. ez-Zeriklî, Hayruddin b. Mahmut b. Muhammed b. Ali b. Fâris, *el-E'lâm*, 15. Baskı, Dâru'l-İlm li'l-Melâyîn, Beyrut, 2002, VI, 174; Mahfûz, a.g.e, III, 304.

⁸ İbnü'l-Höcah, a.g.e, I, 26.

Fransızca öğrendi. Zeytûne Camisine kayıt olmayı kolaylaştıracak olan “*İbn Âşûr*” ve “*el-Ecrûmiyye*” gibi bazı ilmî metinleri ezberledi. 1893’te Seyyid Halidü’l-Ezherî’nin şerhine istinaden eş-Şeyh Ahmed b. Bedr el-Kâfi’den Arap dili kaidelerini okudu. On dört yaşına geldiğinde Zeytûne Camisine⁹ girmeyi hak etmiş oldu. Babası ve dedesinin destek ve yönlendirmesiyle Zeytûne Camisinde nahiv, belagat, mantık, kelim, fıkıh, usûlu’l-fıkıh, hadis, ferâiz, siyer ve tarih gibi birçok ilim öğrendi.

Tahir İbn Âşûr, Tunus ve İslam âlemi düzeyinde ilim ve yeniliklerle dolu bir hayat yaşadıktan sonra 1973 yılı Ağustos ayının on ikisinde doksan beşe yakın bir yaşta vefat etmiş ve Tûnus şehrindeki Zellâc kabristanlığına defnedilmiştir.¹⁰

Münâsebet İlmî

Münâsebet kelimesinin lügat manası hakkında İbn Fâris şunları söylemektedir: “Nûn, sîn ve be. Tek kelime. Takdiri, bir şeyi başka bir şeyle birleştirmek. Neseb kelimesi de bundan gelir. (Birbirleri arasındaki) birleşmeden (bağlılıktan) dolayı böyle isimlendirilmiştir. Ve bundan dolayı sen, نَسِبْتُ “Nispet ettim” ve نَسِيبُ “Nispet ediyorum” وَهُوَ نَسِيبُ فَلَانٍ “O falanın nesîbidir” dersin. نَسِيبٌ (Nesîb, birbirine bitişik olduğu için et-tarîku’l-müstekîm (dosdoğru yol) demektir.¹¹

Münâsebat kelimesi, münâsebe kelimesinin çoğuludur. Münâsebe, müşâkele, iki şeyin birbirine münasip (uygun) olması, tenâsüb, iki şeyin birbirine benzemesi. فَلَانٌ يَنَاسِبُ فَلَانًا “Falan falana münasip oldu” yani, “falan falana yakın oldu” demektir. “İkisi arasında münasebet var” demek “İkisi arasında benzerlik var” demektir. “Falana münasip oldu” demek, “Nesebinde ona ortak oldu” demektir. “İş veya bir şey falana münasip oldu” denilir ki, onun anlamı “Bu iş veya bu şey ona uygun oldu ve onun mizacına muvafakat etti” demektir. Yakınlık ve neseb anlamına da gelir. Mesela yakınlıkla ilgili şöyle denir: “Onun nesebi falan oğulları içindedir” yani, o falan oğullarındandır.¹²

⁹ O cami, Emevî halifeleri döneminde hicri 114’te Emir Ubeydullah İbnü’l-Hicâb tarafından inşaatına başlandı ve 141 tamamlandı. Tûnus’ta ilk kurulan bu üniversite, kendisinden bir çok alimin mezun olduğu ilmî bir aydınlığı temsil etmektedir. bu ilim yuvası Tûnus’ta kurulan ilk üniversitedir. (Bkz. el-Haşâişî, Muhammed b. Osman, *Tarîhu Câmii’z-Zeytûne*, Dâru’l-Garbi’l-İslâmî, Beyrût, 1982, s. 21.

¹⁰ İbnü’l-Hôcah, a.g.e, s.169.

¹¹ İbn Fâris, Ebu’l-Hüseyn Ahmed b. Fâris b. Zekerîyya, *Mu’cemü’l-Mekâyis fi’l-Lüga*, Tah. Şehâbüddin Ebû Amr, Dâru’l-Fikr, 2. Baskı, Beyrut, 1418/1998, V, 423-4224.

¹² Bkz. er-Râzî, el-İmam Muhammed b. Ebî Bekirî’r-Râzî, *Muhtârü’s-Sahâh*, Yeni baskı, Tah. Mahmud Hâtîr, Dâru’n-Neşr, Mektebetü Lübnan Nâşirûn, Beyrut, 1415/1995, I, 273; Firûzâbâdî, Mahmud b. Yakup (ö. 817h), *el-Kâmûsu’l-Muhît*, Tah. Muhammed Neîmü’l-Argusûsî ve diğerleri,

İbn Manzûr ise şöyle demektedir: “İkisi arasında münasebet, müşâkele (benzerlik) yok dersin.¹³ Müşâkele benzeri demektir. Yine sen bu bunun şeklinde yani benzeridir dersin.”

Yani münâsebet kelimesi lügat anlamı itibariyle, bitişmek, yakınlaşmak ve benzeşmek demektir. Ne zaman bir şey başka bir şeye bitişirse ister açık ya da gizli olsun mutlaka aralarında bir münâsebet ve yakınlık olması gerekir.

Geçen bilgilerden anladık ki, “neseb” kelimesinin birden çok manası vardır. Zira o, bitişmek, örgütleşmek manalarına geldiği gibi, ya babalar ve çocuklar gibi doğrudan ya da kardeşler, amca ve dayı gibi dolaylı olarak nesepte müşterek (ortak olmak) manasına da gelmektedir. Benzemek ve benzeşmek manasına da kullanılmaktadır.

Ulûmu’l-Kur’ân hakkında kitap yazan birçok müellif münâsebet kelimesinin lügat manasının ıstılâh manasına yakın olması nedeniyle ıstılâh manası hususunda bir şey zikretmemişlerdir. Bazen ikisini birleştirmişler, bazen de sadece birisini zikretmekle yetinmişlerdir. Bazı âlimler ise onun tarifi üzerinde durmuşlardır. Onların tarifleri çeşitli şekillerde olmuştur.

Değişik âlimlerin tariflerine biraz göz atarsak şu neticeye ulaşabiliriz: Münâsebet ilmi; “Maksat ve gayeleri gözeterek manaların uyumu ve yapıların intizamı sadedinde ayetler ve sûreler arasındaki irtibat (alaka) yönlerini araştırmaya özen gösteren bir ilimdir.” Doktor Mennâ’l-Kattân’ın yapmış olduğu “Bir ayet içerisindeki cümlelerin kendi aralarında ya da ayetler arasında ya da sûreler arasındaki irtibat yönüne münâsebet denir”¹⁴ şeklindeki tarifi en güzel tarif olduğu kanaatindeyiz. Şüphesiz bir ayet içindeki ifadelerin birbiriyle olan irtibatını dikkate almak ayetin anlam derinliğinin anlaşılmasına katkı sağlar. Çünkü manaların özlerini çıkarmak, ayetlerin ayrıntılarında gizli olan inceliklere ulaşarak mümkün olur.¹⁵ Ancak ayetlerden anlam çıkarırken ayetler arasındaki irtibatı göz ardı ederek anlam çıkaran müfessirlerin olduğu da görülmektedir.

Müessesetü’r-Risâle li’t-Tabâa ve’n-Neşr ve’t-Tevzî’, Lübnan, 8. Baskı, 1426/2005, I, 137; Mustafa, İbrahim Mustafa ve diğerleri, *el-Mu’cemü’l-Vasît*, Dâru’d-Da’ve, Kahire, Ty, II, 916; ez-Zebîdî, *Tâcu’l-Arûs*, IV, 261-262; er-Râgıp, el-Hüseyn b. Muhammed İbnü’l-Mufaddal el-İsfehânî, *el-Müfredât fî Garibi’l-Kur’ân*, Tah. Safvân Adnân ed-Dâvî, Dâru’l-İlm ed-Dâru’s-Şâmiyye, Dimeşk, Beyrut, Ty, I, 801.

¹³ İbn Manzûr, Ebu’l-Fazl Cemaleddin Muhammed b. Mükerrrem (ö. 711/1311), *Lisânü’l-Arab*, Dâru Sâdır, 1990, I, 756.

¹⁴ el-Kattân, Mennâ’, *Mebâhisü fî Ulûmi’l-Kur’ân*, 22. Baskı, Müessesetü’r-Risâle, Beyrut, Ty, S. 97.

¹⁵ Kabakçılı, Osman, *Hız. Musa Kıssasında İşari Anlamlar*, 1. Baskı, İlahiyat Yayınevi, Ankara 2014. S. 28.

Özellikle Kuşeyri tefsirinde işari anlamları çıkarırken bu yöneme çok sık başvurur.¹⁶

Münâsebetin lügat manası ile ıstılâh manası muvafakat halindedir. İkisi de şunu ifade etmektedir: “Ayet ve onun komşusu, nesebin iki müntesibini birbirine bağladığı gibi ikisinin arasında birbirini bağlayan bir bağın bulunduğu ana baba aynı iki kardeşirler. Ancak bunu “İki ayet veya ayetler aynı anlama gelmektedir” şeklinde anlamamak gerekir. Belki aralarında tezat ya da mana olarak uzaklık bile olabilir. Burada önemli olan bir alakanın veya ikisini birbirine bağlayan ya da yakınlaştıran bir bağın bulunmasıdır. Âlimlerin onda ittifak etmeleri veya etmemeleri ve bazen açığa çıkıp bazen gizlenmeleri fark etmez.¹⁷

İBN ÂŞÛR’UN MÜNÂSEBET İLMİNDEKİ YERİ VE ÖNEM ATFETTİĞİ YÖNLERİ

İbn Âşûr’un münâsebet ilmine çok önem verdiği daha önce ifade edilmişti. Tefsir tarihinde münâsebet ilmine çok fazla önem veren müfessirlerden birisi de hiç şüphesiz İbn Âşûr’dur. Kendisinin münâsebet konusu üzerinde fazla durmayan veya yanlış münâsebetler kuran müfessirleri zaman zaman tenkit ettiği görülmektedir.

İbn Âşûr’un Münâsebet İlmindeki Yeri

İbn Âşûr, münâsebet ile Kur’ân’ın i’câzını irtibatlandırıyor ve ayetler arasındaki münâsebeti açıklamaya çok önem veriyordu. Münâsebetin, Kur’ân-ı Kerim’de ayetler ve konular arasındaki sağlam irtibatı sağladığı ve ayetlerin anlamlarını kusursuz olarak anlamada müfessire yardımcı olacağı görüşündeydi. Merhum bu konuda şöyle demektedir: “Münâsebet ilminden maksat, onunla Kur’ân arasında sıkı bir irtibat ve tefsir ile de sağlam bir bağlantı olmasıdır. Zira sûrelerin başında ve birçok yerde bunun faydası tahakkuk etmektedir. Müfessirin bunların arasındaki münâsebetten kendisini soyutlaması mümkün değildir.”¹⁸

¹⁶ Kabakçılı, Osman, *Yöntem ve İçerik Açısından Kuşeyri’nin Letaifu’l-İşaratı*, Basılmamış Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir 2002. S. 9.

¹⁷ Yılmaz, Muhammed Faik, *Ayetler ve Sûreler Arasındaki Münasebet*, T.D.V. Yayınları, Ankara, 2005, S. 14.

¹⁸ Bkz. İbn Âşûr, Muhammed et-Tahir b. Muhammed b. Muhammed et-Tahir et-Tûnusî (1879-1973), *et-Tahrîr ve’t-Tenvîr (Tahrîru’l-Ma’ne’s-Sedîd ve Tenvîru Akli’l-Cedîd ve Tefsîru’l-Kitabi’l-Mecîd)*, ed-Dâru’t-Tûnusiyye, Tûnus, 1984, I, 70.

İbn Âşûr'un Ayetler Arasındaki Münâsebet Konusundaki Yeri

İbn Âşûr, ayetlerin tertibini Kur'ân'ın mu'cizelerinden biri ve onun bu şekilde düzenlenmesinin Yüce Allah katından olduğuna kesin delil olduğu görüşündedir. Bundan dolayı bu konuya çok önem vermekte ve sekizinci mukaddimesinde şöyle söylemektedir: “Tefsirimde Kur'ân'ın i'câz yönlerine, Arap belagatı nükte ve kullanma üsluplarına çok önem verdim. Aynı şekilde ayetler arasındaki münâsebet de son derece önemsedim. Zira bu önemli bir noktadır.”¹⁹ Bu sözler İbn Âşûr'un münâsebet ilmine ve ayetler arasındaki irtibata ne kadar önem verdiğine açık bir şekilde işaret etmektedir. İbn Âşûr her ne kadar kendinden önce geçen Fahrüddin Râzî ve Bîkâî gibi bazı müfessirlerin üstünlüğünü kabul etse de bazı münâsebet konularında onları yeterli görmemektedir. Bundan dolayı bu eksiğin giderilmesi ve yeterli olanın öne alınması konusunda çok gayret sarfetmiştir. Yani bunun anlamı; İbn Âşûr, daha önce yaşamış olan müfessirlerden bulduğu her şeyi herhangi bir tenkide tabi tutmadan ve onları ayıklamadan hemen almamış, bilakis onlar üzerinde kafa yormuş sonra ondan hüküm çıkarmıştır. Şayet onu güzel gördüyse övmüş, güzel görmediyse yetersizliğini ifade etmiştir.

İbn Âşûr'u, zaman zaman münâsebet ve Kur'ân'ın mükemmel tertibi konusuna yoğunlaştığını ve onun insan gücüyle yazılamayacağını ilan ettiğini görüyoruz. Ona göre bu, i'câzın en bâriz örneklerindendir. Bu tertibin bundan daha güzel olması, sırlar hazinesine ulaşması, daha fazla fayda elde edilmesi ve maksada ulaşılması mümkün değildir.

Her Ayet-i Kerimede Münâsebet Araması

İbn Âşûr, Kur'ân-ı Kerim'in tertibinin Rasûlüllah'tan (s.a.v) tevkîfi olduğu görüşündedir. Bu sebeple ona göre ayetler arasındaki münâsebet mutlaka araştırılmalıdır. Zira her harf Yüce Allah tarafından konulmuştur ve o harfin orada bulunmasının mutlaka bir sırrı vardır. İbn Âşûr'un şu cümlesi buna işaret etmektedir: “Harfler, ayetler ve sûreler arasındaki tertip ve koordine Rasûlüllah (s.a.v) tarafından tayin edilmiştir. O halde asıl olan Kur'ân ayetleri ile devamında gelen ayet arasında gaye, geçişlilik ve bitişik nizam sözleri üsluplarından ve buna benzer hususlarda mutlaka bir münâsebet olması gerekir.”²⁰

İbn Âşûr'un münâsebet hakkında en çok etkilendiği müfessir sayılan Fakrûddin Râzî de bu hususu şöyle izah etmektedir: “Kim (Kur'ân'daki münâsebeti) düşünmez, onun üzerinde kafa yormaz ve ilâhî tevfiğ kendisine

¹⁹ İbn Âşûr, a.g.e, I, 8.

²⁰ İbn Âşûr, a.g.e, I, 79.

yardımcı olmazsa Kur'ân-ı Azim'de zikredilen harika sırlara vakıf olamaz. Dışarıdan kötü bir tertip olarak görür. Hâlbuki o tertip en mükemmel şekildedir.”²¹

Aynı durum İbn Âşûr için de geçerlidir. O her ayette münâsebet aramıştır. Hatta ileride görüleceği gibi zorlanmaksızın gizli olanlarda bile bu münâsebeti araştırmıştır. Aynı şekilde İbn Âşûr nüzûl sırasına göre ayetler arasında münâsebet aranmayacağı, sadece tevkîfi tertibe göre ayetler arasında münâsebet aranabileceği görüşündedir. Buna bir yerde işaret ederek şöyle ifade etmiştir: “Bunun delillerinden biri de الفاء (fe), لَکِنْ (lâkin), بَلْ (bel) ve istisnâ edatlarının bulunmasıdır. Nüzûl esnasında bu edatların bulunması kendinden önceki ile sonraki arasında bir bağlantı tayin etmemektedir.”²²

İbn Âşûr, Kur'ândaki her ayet için münâsebet aramıştır. Bu hususta Zerkeşî'nin şu sözünü de şahit olarak sunmuştur: “Bazı araştırmacılar ‘Ayetlerde münâsebet aranmaz diyenler hataya düşmüşlerdir.’ dediler. Hâlbuki bir ayette ilk aranacak şey kendinden öncekini tamamlıyor mu? Yoksa müstakil bir ayet mi? Şayet müstakil ise kendinden önceki ayet ile arasında ne gibi münâsebet var? İşte bu toplayıcı bir ilimdir.”²³ İbn Âşûr'un tefsirini okuyan, kendisinin bunu bizzat açıkça tatbik ettiğine ve her ayet için münâsebet aradığına şahit olacaktır.

İbn Âşûr'un Peş peşe Gelen Bazı Ayetlerdeki Münâsebeti Reddetmesi

İbn Âşûr'a göre ayetlerin tertibi tevkîfidir. Bundan dolayı ayetler arasında mutlaka bir bağ olması gerekir. Ancak, bu münâsebetin açık olmasının zaruri olmadığı kanaatindedir. Kur'ân-ı Kerim'in her ayetinde münâsebet aramayanlara da karşı çıkarak, peş peşe gelen bazı ayetler arasında bir irtibatın olmadığı şeklindeki düşünceye katılmamaktadır. Nadir olarak bazı ayetler arasında münâsebet bulunmamasına rağmen genel olarak ayet ile sûre arasında bir münâsebet vardır. İbn Âşûra göre bu iki sebepten olur.

Birincisi, Kur'ân-ı Kerim'in ders kitabı olmayıp, birinci dereceden hidâyet ve ıslâh kitabı olmasıdır. Bu konuda şöyle söylemektedir: “Kur'ân ayetlerinde bir konudan başka bir konuya geçişte kuvvetli bir irtibatın olması gerekmez. Zira Kur'ân-ı Kerim konu başlıkları düzenlenmiş, meseleleri maddeler halinde

²¹ Râzî, Fahrüddin Muhammed b. Ömer (ö. 606h), *Mefâtihu'l-Gayb*, Dâru'l-Fikr, Beyrut, Ty, VII, XXVI, 389.

²² İbn Âşûr, a.g.e, I, 79-80.

²³ ez-Zerkeşî, Bedruddin Muhammed b. Abdullah, *el-Burhân fî Ulûmi'l-Kur'ân*, Tah. Muhammed Ebu'l-Fazl İbrahim, I. Baskı, Medâru'l-Ma'rife, Beyrut, 1376/1957, I, 37.

tertiplenmiş bir ders kitabı değil, bilakis hatırlatma ve öğüt verme kitabıdır. O, ümmet için hidâyet, yasama, öğüt ve talim kitabıdır. Bazen aralarında irtibat ve fer’i bir münâset olmaksızın bir konu ile başka bir konuyu bir arada toplayabilir. Burada birinci maksadın akabinde ikinci maksadın inmesi yeterlidir.”²⁴

İkincisi, münâset şartı olmaksızın bir ayet-i kerimenin Kur’ân sûrelerinin birinde belirli bir yerde yanındakiyle beraber eklenmesinin emredilmesidir. Bundan dolayı şöyle der: “Ayet-i kerimenin kendinden öncekiyle arasındaki münâsebet ortaya çıkmayabilir. Dolayısıyla bu durum müfessiri şaşkınlığa sürüklememeli. Çünkü bu sebeple inmiş olmasıyla ayet bulunduğu yere konulmuştur. Ayet-i kerime içinde geçtiği ve yerleştirildiği sûrenin iniş müddeti boyunca vuku bulmuş bir sebeple inmiş olabilir ki, böylece bu ayet-i kerime inişin son bulduğu ayet-i kerimenin ardından okunmuş olur.”²⁵

Bundan dolayı İbn Âşûr, müfessirlerin münâsebet olduğu şeklindeki sözlerine rağmen bazı ayetlerdeki münâsebeti kabul etmez. Ancak genel olarak her hâlükârda da münâsebeti reddetmez. Geçen ayet ile arasında münâsebet olmadığına işaret eder. Bunu reddettikten sonra ayetin içerisinde genel bir münâsebet kurmaya ya da ayetin sûre ile veya sûrenin maksadı ve konusu ile münâsebet kurmaya çalışır.

Mesela, يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَأْكُلُوا الرِّبَا أَضْعَافًا مُضَاعَفَةً وَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ وَاتَّقُوا النَّارَ الَّتِي أُعِدَّتْ لِلْكَافِرِينَ وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَالرَّسُولَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ

“Ey iman edenler! Kat kat artırılmış olarak faiz yemeyin. Allah’tan sakının ki kurtuluşa eresiniz. Kâfirler için hazırlanmış olan ateşten sakının. Allah ve Peygambere itaat edin ki, size de merhamet edilsin”²⁶ ayet-i kerimesi hakkındaki sözleri buna örnektir.

Bu ayetler Uhud savaşının anlatıldığı ayetler arasında gelmiştir. Müfessirler buradaki münâsebeti açığa çıkarmak için çalışmışlardır. İbn Âşûr, onların görüşlerini naklettikten sonra buradaki münâsebeti uzak görmektedir. Sebebinin de ayetin konum itibariyle yasama zaruretine bitişmesinden dolayı emir babından olmasına bağlamaktadır. Râzî şöyle demektedir: “Bazı insanlar ‘Yüce Allah mü’minlere din işlerinde ve hususunda kendileri için en uygun durumu bildirdikten sonra emir ve yasakla ilgili bir konuya girmiş oldu.”²⁷

Kaffâl’ın görüşü ise şöyledir: “Bu ayetin, Müşriklerle ilgili geçen ayetlerle bir irtibatı olması mümkündür. Zira onlar, faizden elde ettikleri mallarla askerlere

²⁴ İbn Âşûr, a.g.e, II, 465.

²⁵ İbn Âşûr, a.g.e, II, 466.

²⁶ Âl-i İmrân 3/130-132.

²⁷ Râzî, a.g.e, IX, 363.

harcamalarda bulunmuşlardı. Bu durum Müslümanlara mal toplamak için (fâize teşvik etmeye) bir etken olması mümkündür. Çünkü Müslümanlar da o şekilde askerlerine yardım etmek suretiyle Müşriklerden hakkıyla intikam almaya güç yetirebilmeleri mümkün olabilirlerdi. İşte bu şekilde Yüce Allah onlara bunu yasakladı. Faiz alma ve diğer konularda yasaklandığınız hususlarda Yüce Allah'tan korkun ki umulur ki kurtuluşa erebilirsiniz.”²⁸

İbn Âşûr, bu görüşlerin hepsini zayıf görmek ve şöyle demektedir: يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَأْكُلُوا الرِّبَا *Ey iman edenler! Faiz yemeyin'* yasağı yasamanın hazırlıksız gelmesidir. Fakat Uhud gününden bahsederken bizim bu konuya geçmemizi tayin etmektedir. Sonra bu sırada ayetler arasındaki münâsebet yönü açıkça görülmemektedir. O da önceki zayıflıktadır. İlk önce bana göre burada münâsebet aranmaz demeye ihtiyaç yoktur. Zira sûrenin nüzûl müddeti uzundur. Kur'ân'ın nüzûlü esnasında bazı hâdiseler meydana gelir de sûrenin bir cümlesi olur. Ayet, kendinden önce nâzil olan ayetten hemen sonra nâzil olur ve oraya yazılır. Aralarında münâsebet bulunmaz. O söz ile öncekine tabi olmuştur.”²⁹

Böylece ayetler arasındaki münâsebeti reddettikten sonra, sûrenin konusu ve ayetin bulunduğu yerdeki konumuyla ilgili başka münâsebetleri zikretmektedir. Mesela, حَافِظُوا عَلَى الصَّلَوَاتِ *“Namazlara devam edin”*³⁰ ayeti ile مَا تَلَّمُوا تَعْلَمُونَ *“Allah'ın size bilmediklerinizi öğrettiği şekilde”*³¹ ayeti arasındaki münâsebeti kabul etmemesi. Bu ayet ile daha önce geçen ve boşanma ve evlilikle ilgili bazı hükümlerden bahseden ayetler arasındaki münâsebeti bulmak için uzun çalışmalardan sonra, İbn Âşûr'un, bu ayet ile önceki ayetler arasında münâsebet olmadığına hükmettiğini görüyoruz. Ona en uygun olanı bunu reddetmemesi ve kendisine zor geldiğini ve gizli kaldığını ifade etmesiydi. Bu kabilden bazı müfessirlerin namaz ayeti ile daha önce geçen yasama ayetleri arasındaki münâsebeti çok güzel açıkladıklarını görmekteyiz. Bazı müfessirlerin bu güzel münâsebeti “İnsan ile Yüce Allah arasındaki alaka ancak namaz ile kurulabilir. Zira namaz insana disiplini öğretir. Yüce Allah da insanın evlilik hayatında disiplini öğrenmesini istiyor. Bu disiplin ise ancak namazdaki disiplin ile elde edilebilir. Bundan dolayı Yüce Allah namazı (devam ederek) muhafaza etmeyi emretti. Zira onu (devamlı ikame ederek) muhafaza eden evliliği de muhafaza eder.

²⁸ Suyûtî, Celâleddin Abdurrahman b. Ebî Bekir, *Nevâhidü'l-Ebkâr ve Şevâridü'l-Efkâr*, Câmiatü Ümmü'l-Kurâ, Suûdiyye, 1424/2005, III, 63.

²⁹ İbn Âşûr, a.g.e., IV, 84-85.

³⁰ Bakara 2/238.

³¹ Bakara 2/239.

Bazen de muayyen bir kısımdaki münâsebeti reddi kısa tutar. Mesela, bir ayet ile sûrenin konusu arasında genel bir münâsebetin varlığı ispat edilmesine rağmen peş peşe gelen iki ayet arasındaki münâsebeti reddetmesi gibi. Misal *“يَسْتَفْتُونَكَ قُلِ اللَّهُ يُفْتِيكُمْ فِي الْكَلَالَةِ إِنَّ أَمْرُ هَٰذَا لَيْسَ لَهُ وَلَدٌ وَلَهُ أُخْتٌ فَلَهَا نِصْفُ مَا تَرَكَ”* Senden fetva istiyorlar. Dekî: ‘Allah size kelâle (babasız ve çocuksuz kimse) nin mirası hakkında hükmünü açıklıyor: Çocuğu olmayan, fakat kız kardeşi bulunan bir kişi ölürse, bıraktığı malın yarısı o (kız kardeşi)nundur”³² ayet-i kerimesi hakkında şöyle demektedir: “Bu ayet ile daha önceki ayet veya ayetlerle aralarında bir münâsebet söz konusu değildir. Bunların tertibinin peş peşe gelmesi ancak nüzûl sırasından ve miras hukukunu zikrederken kelâle ayetiyle olan münâsebetinden dolayıdır.”³³

İbn Âşûr, Kelâle ayeti ile mü'minleri Yüce Allah'ın ipine sarılmayı emreden önceki ayet arasındaki münâsebeti reddeder. Bununla beraber fukahâ arasında kelâle³⁴ ayeti olarak bilinen bu ayet ile kelâle hükümlerinin tam olarak zikredilen sûrenin başındaki ayetler arasındaki münâsebeti zikretmektedir.

İbn Âşûr'un Sûreler Arasındaki Münâsebet Konusundaki Yeri

İbn Âşûr, sûreler arasında münâsebetin aranmasına karşı çıkanlardan sayılır. Bu konuda kendisi şöyle demektedir: “Sûrelerin bazısının bazısından hemen sonra gelmesinde münâsebet araştırma konusunda müfessiri haklı görmüyorum.”³⁵

Kendisinden gelen nakillere bakılırsa o ayetler arasındaki münâsebeti kabul ettiği, sûreler arasındaki münâsebeti kabul etmediği görülür. Böyle bir münâsebeti tefsir için ihtiyaç saymaz. Hatta bu durumu tefsir için külfet olarak görmektedir. Zaten görüşünü de Kur'ân sûrelerinin tertibinin tevkiî değil, icthâdî olduğu düşüncesi üzerine binâ etmiştir. Sûrelerin tertibiyle ilgili sözlerinde bu görüşüne şöyle işaret etmiştir: “Bu gün elimizde bulunan Mushaf, Hz. Ebû Bekir zamanında toplanıp yazılan ve Hz. Osman zamanında çoğaltılarak çeşitli şehirlere gönderilen Mushaf'tır. Ve Mushaf'taki sûrelerin tertibi Rasûlüllah (s.a.v) zamanında oluşturulmuştur. Şüphesiz mufassal sûreler Kur'ân'ın sonunda idi. Bundan dolayı farz namazlarda sûre okumak, bazı namazlarda uzun mufassalları, bazısında orta mufassalları ve bazısında ise kısa

³² Nisâ 4/176.

³³ İbn Âşûr, a.g.e. , VI, 63.

³⁴ Kelâle: Âlimler, “Kelâlenin babası ve oğlu olmayan kişidir” görüşünde ittifak etmişlerdir. Buna asil ve fer olarak anne ve kız da girmektedir. Anne, baba, kız ve erkek çocuk. (es-Sa'lebî, *el-Keşf ve'l-Beyân an Tefsiri'l-Kur'ân.*)

³⁵ İbn Âşûr, a.g.e, I, 8.

mufasssalları okumak sünnettir. Mushaf'taki ilk uzun sûrelerin tertibi de Rasûlüllah (s.a.v) döneminden gelmektedir. Bunun dışındakiler için de aynı ihtimal söz konusudur.”³⁶

Sûrelerin tertibinin ictihâdî olduğunu, sahabelerin mushaflarındaki tertibin elimizde bulunan mushafın dışında olmasını delil göstererek şöyle demektedir: “Rasûlüllah (s.a.v) döneminde sahabelerin kendileri için yazdıkları mushaflardaki sûrelerin tertibi muhtelif idi.”³⁷ İbn Âşûr, Hz. Osman'ın mushafına muhâlif şekilde sûreleri tertip eden sahabeleri, Abdullah b. Mes'ûd (r.a) ve Ali'yi (r.a) zikretmekte ve Hz. Âişe'nin (r.a) görüşünü delil olarak sunmaktadır.

Bununla beraber bazı yerlerde sûreler arasındaki münâsebet konusunda kendi görüşüne muhalefet ettiğini görüyoruz. Bazen buna ima ile işaret etmekte, bazen de açık olarak iki sûre arasındaki münasebeti ifade etmektedir.

İbn Âşûr'un Sûreler Arasında Münâsebeti Zikrettiği Yerler: 1- Kadir suresindeki الْقَدْرَ إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ “Biz o (Kur'ân)nu Kadir gecesinde indirdik”³⁸ ayet-i kerimesinin tefsirinde şöyle demektedir: “Mushafın tertibinin kuvvetliliğinden birisi de Kadir sûresinin, Beyyine ve ondan sonra gelen sûrelerden ayet sayısı az olmasına rağmen Alak sûresinden hemen sonra gelmesidir. Sanki أَنْزَلْنَاهُ “Biz onu indirdik” ayetindeki هُ (hu=onu) zamiri, Alak sûresiyle nüzûlü başlayan Kur'ân'a döndüğünü ima etmektedir.

İbn Âşûr'un zikrettiği bu çok güzel ve ince bir münâsebettir. Ancak o, bunun i'câzı (Kur'ân'ın mucize oluşunu) gerektiren bir münâsebet olduğunu açıklamamıştır. Sadece kendi görüşüne göre bu şekliyle sahabenin tertip ettiği Kur'ân'ın tertibinin ne kadar kuvvetli olduğuna işaret etmiştir. 2- Kureyş sûresinin Fîl sûresinden sonra gelmesindeki tertip yönü hakkında şöyle demektedir: “Kurrâ ve Sîre'sinde İbn İshak, Kureyş sûresinin Fîl suresinin فَجَعَلَهُمْ كَعَصْفٍ مَأْكُولٍ “Ve onları, yenilmiş ekin yaprağı gibi yaptı”³⁹ ayetiyle alakalı olmasını câiz görmüşlerdir. Kurtubî⁴⁰ şöyle demiştir: “Bu, Mücâhid'in sözünün ve İbn Cübeyr ile İbn Abbas'tan gelen rivayetlerin anlamındadır. Zemahşerî⁴¹

³⁶ İbn Âşûr, a.g.e, I, 86-87.

³⁷ İbn Âşûr, a.g.e, I, 87.

³⁸ Kadr 97/1.

³⁹ Fîl 105/5.

⁴⁰ el-Kurtubî, Ebû Abdullah Muhammed b. Ahmed b. Ebû Bekir b. Ferhu'l-Ensârî Hazracî Şemsuddin (ö. 671), *Tefsiru'l-Kurtubî el-Câmiu li Ahkâmi'l-Kur'ân*, Tah. Ahmedü'l-Berdûnî ve arkadaşları, 2. Baskı, Dâru Küttübî'l-Mısriyye, Kahire, XX, 207.

⁴¹ ez-Zemahşerî, Cârullah Mahmud b. Ömer (ö. 538/1144), *el-Keşşâf an Hakâiki't-Tenzil ve Uyûni'l-Ekâvîl fî Vucûhi't-Te'vîl*, Matbaatu Mustafa Muhammed, Kahire, Ty, IV, 801.

şöyle demektedir: ‘Bu şiirdeki tadmin menziline aittir. Onun manası bir beytin kendinden önceki beyitle alakalı olmasıdır. Hatta bu alaka olmazsa mana doğru olmaz. Onlar şunu kastetmektedirler. Her ne kadar bu sûre müstakil bir sûre olsa da tıpkı bir ayetin ya da ayetlerin kendinden önceki ayet ya da ayetlere ilhâk olduğu gibi, Fîl sûresine ilhâk olmuştur.’⁴²

Bu delili böyle nakletmesi, İbn Âşûr’un kendisinin de sûreler arasında münâsebetin varlığını kabul ettiğine işaret etmektedir. Bu sebeple “Tevkîfi olmadığı için sûreler arasında münâsebet yoktur” şeklindeki görüşüne kendisi de ikna olmamıştır.

İbn Âşûr’un Kehf Sûresi’nin Tertibinden Çıkardığı Sonuçlar

a- Kehf sûresi mushafın yarısına yaklaşmaktadır. Zira bu sûrenin başlarında bulunan **وَلْيَتَلَطَّفْ**⁴³ (te) harfi Kur’ân harflerinin ortasını teşkil etmektedir.

b- Bu sûre mushafın tam ortasına konmuştur. Onda Kur’ân cüzlerinin yarısı olan on beşinci cüzün sonu ve on altıncı cüzün başlangıcı olan **قَالَ أَلَمْ أَقُلْ لَكَ إِنَّكَ لَنْ تَسْتَطِيعَ مَعِيَ صَبْرًا** [الْكَهْف] *“Hızır dedi ki: "Doğrusu sen benimle asla sabredemezsin demedim mi sana?"* ayet-i kerimesi vardır.

c- Kur’ân’ın ilk yarısı **الْحَمْدُ لِلَّهِ** *“Hamd Allah’adır”*⁴⁴ şeklinde başladığı gibi ikinci yarısı olan bu sûre de **الْحَمْدُ لِلَّهِ** *“Hamd Allah’adır”*⁴⁵ şeklinde başlamaktadır.⁴⁶

Genel Olarak İbn Âşûr’un Münâsebet İlmini İşlerken Takip Ettiği Metot ve Kâideler

İbn Âşûr’un tefsirine, münâsebet hakkındaki sözlerine, bu konulardaki araştırmalarına ve yorumlarına bakınca, münâsebeti ifade etme ve ondan bahsetme konusunda nasıl bir metot takip ettiği anlaşılmış olur. Bunu misallerle ifade etmek mümkündür. Zira misal, onun işaret ettiği metodu açıklamada en uygun yoldur. Aynı şekilde İbn Âşûr’un takip ettiği metodu okuyucunun kolay anlayabilmesi için her misalde münâsebet yeri de izah edilecektir.

⁴² İbn Âşûr, a.g.e, XXX, 555.

⁴³ Kehf 18/19.

⁴⁴ Fatiha 1/1.

⁴⁵ Kehf 18/1.

⁴⁶ Bkz. İbn Âşûr, a.g.e, XV, 244-245.

Bir Ayet-i Kerimenin Tefsirine Başlamazdan Önce Şayet Varsa Genellikle Münâsebeti Zikretmesi: İbn Âşûr, bir ayet-i kerimeyi tefsir etmeye başlamadan önce ayetin önceki ayet veya ayetlerle ya da sonraki ayet veya ayetlerle münâsebetini araştırmakta ve onu izah etmektedir.

Bazı Münâsebetleri Uzun Uzun Anlatırken, Bazılarını Kısa Tutması: Genel olarak da orta tutmuş ve münasebetten daha başka konulara işaret etmiştir. Kısa olarak anlattığı münâsebet misal olarak فَاطِرُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ جَعَلَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا وَمِنَ الْأَنْعَامِ أَزْوَاجًا يَذُرُّكُمْ فِيهِ لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ “O göklerin ve yerin yaratıcısıdır. O sizin için kendi nefsinizden eşler ve hayvanlardan da çiftler yaratmıştır. O, sizi bu düzen içerisinde üretilip çoğaltıyor. O’nun benzeri olan hiçbir şey yoktur. O, her şeyi işitir ve görür”⁴⁷ ayet-i kerimesi verilebilir. Burada benzetmenin reddedilmesi (Müşriklerin) Yüce Allah’a kızları nispet etmesini kapsamaktadır. “O’nun benzeri olan hiçbir şey yoktur. O, her şeyi işitir ve görür”⁴⁸ ayet-i kerimesinin أَزْوَاجًا جَعَلَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ “O sizin için kendi nefsinizden eşler yaratmıştır” ayet-i kerimesinin hemen akabinde gelmesi aradaki münâsebeti işaretler.

Münâsebet Gizli de Olsa Açık da Olsa Onu Açıklaması: Münâsebet zor olduğu ve öğrenmesi kolay olmadığı zaman İbn Âşûr bunu açıklamakta ve “Münâsebet gizlidir veya burada akli çalıştırmaya ihtiyaç var ya da zahiren burada münâsebet yok” demektedir. Daha sonra da külfete girmeksizin şaşırtıcı bir şekilde onu ortaya çıkarır. İşte bu, İbn Âşûr’un münâsebeti ifade etmesinde kendisine has özelliğidir.

Mesela Yüce Allah şöyle buyurmaktadır: وَقَالُوا لَوْلَا نُزِّلَ عَلَيْهِ آيَةٌ مِنْ رَبِّهِ قُلْ إِنَّ اللَّهَ قَادِرٌ عَلَى أَنْ يُنْزِلَ آيَةً وَلَكِنْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ وَمَا مِنْ دَابَّةٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا طَائِرٍ يَطِيرُ بِجَنَاحَيْهِ إِلَّا أُمَمٌ قَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلًا فِيهِمْ مِنْ نَفْسِهِمْ يُحْذَرُونَ (أَمْ تَأْتِيكُمْ السَّاعَةُ غَيْرَ مَعْتَرٍ) “Dediler ki: ‘Ona Rabbinden bir mucize indirilmeli değil miydi?’ De ki: “Şüphesiz ki Allah, bir mucize indirmeye kâdirdir, fakat çokları bilmezler’. Yeryüzünde yürüyen hiçbir hayvan ve iki kanadıyla uçan hiçbir kuş yoktur ki, sizin gibi birer ümmet olmasınlar. Biz kitapta hiçbir şeyi eksik bırakmamışızdır, sonra hepsi Rablerinin huzurunda toplanırlar.”⁴⁹

Münâsebet Yönü: Kâfirlerin Rasûlullah’tan (s.a.v) ayet istemeleri ile Yüce Allah’ın yeryüzündeki hayvanları ve iki kanadıyla uçan kuşları zikretmesi arasında ne gibi bir münâsebet olabilir?

⁴⁷ Şûrâ 42/11.

⁴⁸ Şûrâ 42/11.

⁴⁹ En’âm 6/37-38.

İbn Âşûr, ayet-i kerimenin tefsirine başlamadan burada bir karmaşıklık ve gizlilik olduğunu açıklamakta sonra da önceki ve sonraki ayetlerle bu ayet arasında irtibat kurmakta ve bizim için biraz zor olmasına rağmen okuyucunun kolayca anlayabileceği oldukça kolay güzel bir münâsebeti ortaya çıkarmaktadır.

Baştan bunun manasının karmaşık, sonunda ise daha çok karmaşık ve siyak sibak yönünden ise konumunun gizli münâsebet olduğunu açıklamaktadır. Yani, bütün canlı türlerini yaratan ve onların her bir ferdini türünün özelliklerine sahip bir ümmet (topluluk) haline getirenin sizin teklif ettiğiniz şeklinde onun kuvvet ve kudretinin azametini gösterecek bir ayet (mucize) getirmesinden aciz değildir. Ancak siz istediğiniz şeye cevap verilmemesinin hikmetini anlayacak kapasitede değilsiniz.

Şayet ayet açıklsa oradaki münâsebeti kısaca zikretmekte ve açık olduğuna işaret eden sözlerle onu izah etmektedir. “Mesela, *لَهُمْ فِيهَا زَفِيرٌ وَهُمْ فِيهَا لَا يَسْمَعُونَ*” *“Orada onların bir inlemeleri vardır. Bunlar orada (sağır olup) bir şey de işitemezler”*⁵⁰ ayet-i kerimesindeki münâsebet: Burada *زَفِيرٌ* (zefîr=inleme) kelimesinin zikredilmesi ile sonunda da kâfirlerin cehennemde duyma yetilerini kaybetmeleri arasında bir münâsebet söz konusudur. Zira *وَهُمْ فِيهَا لَا يَسْمَعُونَ* *“Bunlar orada (sağır olup) bir şey de işitemezler”* cümlesinin *لَهُمْ فِيهَا زَفِيرٌ* *“Orada onların bir inlemeleri vardır”* cümlesine atfetmeyi gerektirdi. Zira inleyenin durumu işitilmesidir. Yüce Allah bu münâsebetle onların azabın şiddetinden dolayı o kâfirlerin duyma yetilerini kaybettiklerini haber vermektedir. Ayet-i kerimenin siyakı maksadı ifade hususunda sözü uzatmaya gerek duymayacak kadar gayet açıktır.”⁵¹

Münâsebet, çok açık olduğu zaman ise orada münâsebetin olduğunu zikretmekle yetinip, başka bir şey söylememektedir. Tıpkı, *وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ رَسُولٍ إِلَّا بِلِسَانٍ قَوْمِهِ لِيُنَبِّئَ لَهُمْ فَبِضَلَّ اللَّهُ مَنْ يَشَاءُ وَيَهْدِي مَنْ يَشَاءُ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ* *“Biz, her peygamberi, ancak bulunduğu kavminin diliyle gönderdik ki, onlara apaçık anlatsın. Bu itibarla Allah dilediğini sapıklıkta bırakır, dilediğini de hidayete erdirir. O her şeye galibdir, hükmünde hikmet sahibidir”* ayetinin tefsirinde yaptığı gibi. *كِتَابُ أَنْزِلْنَاهُ* *“Buradaki münâset, ayet için fâsıla münâsebetidir. Bu ayet-i kerimenin* *أَنْزِلْنَاهُ* *“Bu Kur’ân öyle büyük bir kitaptır ki, onu sana indirdik”* ayet-i kerimesinden hemen sonra gelmesi aradaki münâsebetin açık olduğunu göstermektedir.”⁵² Bazen de münâsebeti tafsilata girmeden zikretmektedir. Ancak bu onun tefsirinde nadirdir. Zira o münâsebetlerin çoğunda ayetler arasındaki asıl maksada işaret etmektedir.

⁵⁰ Enbiyâ 21/100.

⁵¹ İbn Âşûr, a.g.e, XVII, 153.

⁵² İbn Âşûr, a.g.e, XIII, 186.

Genellikle Münâsebeti Kesin İfadeler ile Belirtmesi

Bazen لعل (umulur ki) ve benzeri lafızlar ile münasebeti ihtimal olarak sunmaktadır. İbn Âşûr'un tefsirini okuyan kimse, münâsebet yerlerini bulmada zorluk çekmez. Zira o münâsebetin varlığını açıkça belirtmektedir.

Bir ayet-i kerimenin o anda bir sorunu çözmek için inmiş olması veya nüzûl sebeplerine muvâfık olması nedeniyle kendi metodu gereği zaman zaman peş peşe gelen iki ayet-i kerime arasında, “Burada belirli bir münâsebet yoktur” dediği ve genellikle zayıf ve kesin olmayan üslupları kullandığı da görülmektedir. Sonra da münâsebet lafzını muhtemel olarak zikretmeye başlamaktadır. Bu da İbn Âşûr'un inceliğine işaret eden ilmi bir emanet olarak değerlendirilebilir. Zira o bir yerde münâsebetin varlığı hususunda tam kanaatkâr değilse لعل (lealle=umulur ki), يجوز (yecûzü=caizdir), ربما (rubbemâ=belki), قد تكون المناسبة (kad tekûnü münâsebe=münâsebet olabilir) gibi ihtimal bildiren lafızlarla işaret etmektedir. Mesela, يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِنَّا أَحْلَلْنَا لَكَ أَزْوَاجَكَ اللَّاتِي آتَيْتَ أَجُورَهُنَّ وَمَا مَلَكَتْ يَمِينُكَ مِمَّا أَفَاءَ اللَّهُ عَلَيْكَ وَبَنَاتِ عَمَّاتٍ كَيْدَكِ: *Mehirlerini vermiş olduğun eşlerini, Allah'ın sana ganimet olarak ihsan buyurduklarından sahip olduğun cariyeleleri, amcalarının kızlarından, halalarının kızlarından.*”⁵³ Buradaki münâsebet, Peygamberin (s.a.v) evlenmesi durumunda O'nunla evlenmesi helal olan kadınların zikredilmesiyle, Peygamberin (s.a.v) Zeyneb ile evlenmesinden sonra münâfıkların bununla ilgili gereksiz konuşmalarından bahseden daha önceki ayetler arasındadır.

İbn Âşûr'un, münâsebetin varlığını kesin görmeyip kat'iyet bildirmeyen, ancak ihtimal ifade eden يجوز (yecûzü=caizdir) lafzını kullandığına dair misal vermek gerekirse, Yüce Allah bir ayet-i kerimede şöyle buyurmaktadır: إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الَّذِينَ يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِهِ صَفًا كَانَتْهُمْ بُنْيَانٌ مَرْصُوصٌ وَإِذْ قَالَ مُوسَى لِقَوْمِهِ يَا قَوْمِ لِمَ تَقُولُونَ لِمَ تَقُولُونَ قَدْ تَعْلَمُونَ الَّذِينَ يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِهِ فَلَمْ يَأْخُذُوا بِاللَّهِ إِلَيْكُمْ فَلَمْ يَآخُذُوا بِاللَّهِ قُلُوبُهُمْ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ “Allah, kendi yolunda kenetlenmiş bir duvar gibi saf bağlayarak savaşırları sever. Bir zaman Musa, kavmine: ‘Ey kavmim! Benim, Allah'ın size gönderdiği elçisi olduğumu bildiğiniz halde niçin beni incitiyorsunuz?’ demişti. Onlar eğrilince, Allah da kalplerini eğiltti. Allah fasıkları doğru yola iletmez.”⁵⁴

Ayet-i kerimede münâsebet, cihâd hakkında Rasûlüllah (s.a.v)'e itaat emri ile Musa (a.s)'ın kavminden bahsedilmesi arasındadır. İbn Âşûr, cihâd ve Rasûlüllah (s.a.v)'e itaati emreden ayet-i kerimeden sonra gelen ve Musa'nın (a.s) kavminin kıssasının zikredildiği ayet-i kerimede münâsebetin gizli olduğunu söylemektedir. Burada münâsebetin olmama ihtimalini de

⁵³ Ahzâb 33/50.

⁵⁴ Saf 61/4-5.

zikretmektedir. Daha sonra da ويجوز (ve yecûzü=ve caizdir) lafzını kullanarak münâsebet olma ihtimalinden de şöyle söz etmektedir: “Bu ayet-i kerimenin, daha önce geçen ve Rasûlullah (s.a.v)’e eziyet verme ve de Yüce Allah’a en sevimli ameli yerine getirme hususunda verdikleri söze vefasızlık olan dini bir olgunluk yolundan çıkarak Rasûlullah (s.a.v)’a kötülük yapma gibi davranışlardan Müslümanları uyarmak için Yüce Allah’ın içerisinde misal verdiği ayet-i kerimeyi tamamlayan olması da caizdir. Ve Müslümanları tıpkı Musa’nın (a.s) kavminin Musa (a.s) verdikleri eziyetin onların eğrilmelerine ve sapıtmalarına sebep olduğu gibi onların da aynı duruma düşmelerinden sakındırıyor olması da caizdir. Bu yönden bakıldığında, kavminin Musa’ya (a.s) eziyeti, onun taâti ve rızasına uymamalarıdır. Yüce Allah’ın şu ayette işaret ettiği işte budur: يَا قَوْمِ ادْخُلُوا الْأَرْضَ الْمُقَدَّسَةَ الَّتِي كَتَبَ اللَّهُ لَكُمْ وَلَا تَرْتَدُّوا عَلَى أَدْبَارِكُمْ فَتَنْقَلِبُوا خَاسِرِينَ “*Ey kavimim! Allah’ın size yazdığı kutsal toprağa girin, geriye dönmeyin, yoksa kayba uğrarsınız.*”⁵⁵

Birçok müfessirin düşünemediği bu ince münâsebeti, İbn Âşûr kesinlik ifade etmemekle birlikte ortaya çıkarmıştır. Bu da İbn Âşûr’un metodunun ne kadar dikkatli ve emin olduğu şeklinde değerlendirilir.

Münâsebeti Ararken Zorlamadan Sakındırması

Aslında bu durum İbn Âşûr’un sadece tefsiri et-Tahrir ve’t-Tenvir’de değil, onun ilmi şahsiyetinde de açıkça görülmektedir. Bütün eserlerinde zorluğun her türlüşünden uzak olduğunu görürüz. Tefsiri oldukça kolay, basit okuyucunun anlamada zorlanmayacağı bir eserdir.

Bununla beraber münâsebet ilmi, ayet, cümle ve sûreler arasında irtibat kurmadaki zorluklar ve buna benzer durumlardan dolayı aklı çalıştırmaya ihtiyaç duyulan bir ilim olarak değerlendirilmektedir. Ancak İbn Âşûr’un zorluklardan uzak olduğunu görmekteyiz. Yukarıda geçtiği gibi onun tefsiri karışıklığa sevk edecek ve okuyucuyu yıldırarak bazı zor durumlarda detaya girmeyip münâsebetin olmadığını itiraf etmesi buna delil olarak yeter kanaatindeyim.

Açık olarak münâsebetin bulunması zaruri değildir. Dolayısıyla müfessire onu bulmak için kendisini zorlamaması gerekir. Bilakis İbn Âşûr, mutlaka münâsebet bulmak adına kendisini zorlayanları şu sözleriyle kınamaktadır: “Rasûlullah’ın (s.a.v) belirli bir yere konulmasını emrettiği ayetlerin sayısı azdır. O zaman müfessir, kendisini münâsebate ulaştıracak bir imkân bulursa onu araştırması gerekir. Şayet böyle bir imkân yoksa onu terk eder ve kendisini zora sokmaz.”⁵⁶

⁵⁵ İbn Âşûr, a.g.e, XXVIII, 177; Ayrıca ayet için bkz. Mâide 5/21.

⁵⁶ İbn Âşûr, a.g.e, II, 465.

Münâsebeti İzahıta Şiir ve Misaller ile İstîshatta Bulunması

İbn Âşûr, tefsirde imam olduğu gibi lügatte de imamdır. Lügat konusunda da birçok eseri vardır. Onun çok yerde şiir ile delil sunmasında yadırganacak bir durum yoktur. Münâsebetin kolay anlaşılması için onları ifade ederken şiir ile delil göstermektedir. Mesela Nûr Sûresi'nin ilk ayetlerinden, الرَّانِيَةُ وَالرَّانِي فَاجْلِدُوا كُلَّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا مِائَةَ جَلْدَةٍ ⁵⁷ "Zina eden kadın ve zina eden erkekten her birine yüz sopa vurun" ayet-i kerimesindeki münâsebet buna örnektir. Sûrenin herhangi bir giriş yapmadan doğrudan zinâ eden kadın ve zinâ eden erkekle başlaması ve الفاء (fe) harfinin alakası. Ünitelerde cümlelerin başlık ve tercüme olarak gelmesi ve bundan dolayı da sonunda cevap kuvvetinde olduğunu bildiren الفاء (fe) harfinin, evvelinde ise şart cümlesi kuvvetinde bulunması. O zaman ayet-i kerimenin açılımı "Zinâ eden kadın ve zinâ eden erkek, bu sûrede indirilen ve farz kılınan" şeklinde olmaktadır. Bu muhatabın bilgilenmesini gerektirince cümle "O ikisinin hükmünü istiyorsanız, onlardan her birine yüz değnek vurun" kuvvetinde olmaktadır. الفاء (fe) Harfinin durumu böyledir. Mübteda suretindeki kelimedden sonra geldiğinde bu mübteda muhatap için durumu öğrenmek için rağbet etmek manasındadır. Tıpkı Sîbeveyh'in Kitab isimli kitabındaki وَقَالَتْ خَوْلَانُ ⁵⁸ فَانْكَحْ فَتَاتَهُمْ ... وَأَكْرَمَهُ الْحَيَّيْنِ خَلُو كَمَا هِيَ ⁵⁹ şiirinde olduğu gibi. Bu şiirin açılımı, ⁶⁰

"هَذِهِ خَوْلَانُ، أَوْ خَوْلَانُ مِمَّا يُرْعَبُ فِي صِهْرِهَا فَانْكَحْ فَتَاتَهُمْ إِنْ رَغِبْتَ" şeklindedir. ⁶⁰

Nefislere korku salma ve zinâkâra değnek vurulması emrinde mübalağa için (fe) harfini kullanması gayesiyle Yüce Allah'ın kuvvetli ve doğrudan giriş şeklindeki (ifadesini) şiir ile delillendirmek suretiyle açıklamaktadır. Sonra bu şiir beytini münâsebeti zihinlere yaklaştırmak için verdiğini zikretmektedir.

Ayet-i Kerime İçin Tezyîl Münâsebeti Zikretmesi

Tezyîl, "Anlamayan kişi için mananın ortaya çıkması ve anlayan için de tekit olması gayesiyle aynı anlamı ifade eden lafızların tekrar edilmesi sanatıdır."

Tezyîl, ilk olarak İbn Âşûr'un ortaya koyduğu üsluplardandır. Zira birçok münâsebette, münâsebet açık olarak görülsün diye ayet veya cümlelerin tertibini tekrar ettiğine şahit olmaktadır. Onun sadece tefsirinde, 793 defa tezyîl kelimesini zikretmesi, lügat üsluplarından olan bu çeşide ne kadar önem verdiğine işaret etmektedir. Ancak o bu terimi aynı şekilde ayetin fasılasına işaret

⁵⁷ Nûr 24/2.

⁵⁸ خَوْلَانُ (Havlân, yüksek bir nesebe sahip Yemen'de bir kabile ismidir. (ez-Zübeydî, *Tâcu'l-Arûs*, III, 493).

⁵⁹ Bu beyitler Kitab isimli kitapta mevcuttur. Müellif Sîbeveyh lakaplı Amr b. Osman (ö. 180), Mektebetü'l-Hancî, Kahire, 1408/1988, I, 139.

⁶⁰ İbn Âşûr, a.g.e, XVIII, 145.

etmesi için de kullanmaktadır. Bazen de münâsebet yerine tezyîl lafzını da kullandığı olmaktadır. Ayet-i kerimenin fâsıla münâsebeti konusunda zikrettiğine misal şu ayet-i kerimedir: *قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ كَانَ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ وَكَفَرْتُمْ بِهِ وَشَهِدَ شَاهِدٌ مِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ عَلَى مِثْلِهِ فَأَمَنْ وَاسْتَكْبَرْتُمْ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ* “De ki: ‘Ne dersiniz, eğer bu Kur’an Allah tarafından ise ve siz de onu inkâr etmişseniz, bununla birlikte İsrailoğulları’ndan bir şahit de onun bir benzerini (Tevrat’ta görüp) inanmışken siz hala büyüklük taslarsanız (haksızlık etmiş olmaz mısınız)? Şüphesiz ki, Allah zalim bir topluluğu doğru yola iletmez.”⁶¹

Bu ayet-i kerimeyle ilgili İbn Âşûr şöyle demektedir: “إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ”*Şüphesiz ki, Allah zalim bir topluluğu doğru yola iletmez*” cümlesi mukadder cevabu’ş-şart cümlesi için tezyîl ve aynı zamanda ta’lildir. O zaman mana “Şayet onu inkâr ettiğiniz halde Kur’ân’ın Allah’tan bir vahiy olduğu ortaya çıksa ve bir şahit de onun hak olduğuna şahitlik etse ona yakinen iman edeceğinizi mi zannediyorsunuz? Yüce Allah sizi hidayete erdirmez. Çünkü siz zalimlersiniz. Ve Yüce Allah zalim bir topluluğu kesinlikle hidayete erdirmez” şeklinde olmaktadır.”⁶²

Görüldüğü gibi İbn Âşûr münâsebeti basit ve açıkça göstermek için ayet-i kerimenin kelimelerinin tertibini tekrarladı. Bu da tezyîlin ta kendisidir.

Daha Önce Hiç Kimsenin Açıklamadığı Münasebetlere Temas Etmesi

İbn Âşûr’un tefsir metodunun en bariz özelliği, daha önce hiçbir müfessirin dile getirmediği münâsebetleri zikretmesidir. Bazen o, bir münâsebeti izah ederken kendisinden önce hiç kimsenin aklına gelmediğini ifade etmektedir. Veya başka tefsirleri araştırırsak, kendisinden önce bazı münâsebetleri herhangi bir müfessirin temas etmediğini görürüz. İşte bu, İbn Âşûr’un ilminin genişliğine ve münâsebeti tesbitte zekâsının ne kadar keskin olduğuna işaret etmektedir. Mesela Vâkıa Sûresi’nde Yüce Allah şöyle buyurmaktadır: *وَفُُرِّشَ مَرْفُوعَةً إِنَّا أَنشَأْنَاهُنَّ إِنِشَاءً فَجَعَلْنَاهُنَّ أَبْكَارًا عُرْبًا أَثَرَابًا لِأَصْحَابِ الْيَمِينِ* “*Ve yükseltilmiş döşekler üstündedirler. Biz kadınları yeniden inşa ettik (yarattık). Onları bâkireler yaptık. Hep yaşıt sevgililer, Sağın adamları içindir.*”⁶³

Ayet-i kerimedeki münâsebet, *الفرش* “döşekler” kelimesi ile *الحرور العين* “*iri gözlü huriler*”⁶⁴ ayet-i kerimesi arasındadır. İbn Âşûr, *الفرش* “döşekler” kelimesinden sonra *الحرور العين* “*iri gözlü huriler*” den bahsedilmesiyle ilgili şunları aktarmaktadır: “Evde dinlenme vaktinde yaslanma ve uzanma (yeri)

⁶¹ Ahkâf 46/10.

⁶² İbn Âşûr, a.g.e., XXVI, 19.

⁶³ Vâkıa 56/34-38.

⁶⁴ Vâkıa 56/22.

sayılan döşeklerden zikredilince, hemen akla bu döşeklerde kendileriyle sohbet edilebilecek iri gözlü huriler gelmektedir. Yüce Allah onların vasıflarını anlatmaktadır. *إِنَّا أَنْشَأْنَاهُنَّ إِنِشَاءً* “*Ve yükseltilmiş döşekler üstündedirler. Biz kadınları yeniden inşa ettik (yarattık)*” cümlesi refikaların vasıflarıyla ilgili akla gelebilecek soruyu açıklamak gayesiyle gelmiştir. *أَنْشَأْنَاهُنَّ* cümlesinde bulunan *هُنَّ* (o bayanlar) zamiri kelimada zikredilmeyip kafalarda nakşedilmiş (iri gözlü hurilere) dönmektedir.”⁶⁵

Bu münâsebet, *الفرش* kelimesini aile veya döşek manasına alındığı zaman anlaşılan mana üzerine bina edilmiştir. Şayet “iri gözlü huriler” şeklinde tefsir edilirse, o zaman münâsebet gayet açık olur. İbn Âşûr diğer tefsirlerin hiç birisinde bulamadığım kendisine özgün bir tarzda *الفرش* kelimesini aile şeklinde tefsir etmiştir. Yüce Allah bu kelimeden sonra iri gözlü hurilerden bahsetmiştir. Zira onlar bu döşeklerde sohbet (arkadaşlık) edilecek varlıklardır.

Bazı Münâsebetlerde Müfessirlerden Nakilde Bulunması Ve Uygun Gördüğü Münâsebeti Tercih Etmesi

Bazen de İbn Âşûr, eski müfessirlerin çalışmalarına karşı saygı göstermeye dayanan mutedil yenilikçi metodunu hatırlıyor ve bunu ifade etmeye dönüyor. Ancak bunu yaparken zayıfı terk ediyor, sağlamı alıyor ve eskilerin kitaplarından okuduklarına inkâr veya taklitçiliğe yeltenmeden ve geçmiş müfessirlerin münâsebet hakkındaki yazılarında özür arar şekilde tenkitçi bir gözle bakıyor. Öte yandan araştırıp incelemeyen veya zorlanarak münâsebetle ilgili yazı yazan büyük müfessirleri tenkit etmekten de geri durmuyor.

İnsanların hataya düşmemeleri ve hataları, doğru olarak algılamamaları için İbn Âşûr’u araştırmacı olarak davrandığına şahit olmaktayız. Zira âlimlere ve kitaplarına güvenmeleri insanların âdetlerindendir. Bu âlim bilinen meşhur bir müfessir ise durum nasıl olur?

İbn Âşûr, tıpkı diğer müfessirler gibi ya tamamen ya da münâsebet konusunda geçmiş müfessirlerden istifade etmektedir. Ve görünen o ki, İbn Âşûr sadece nakletmekle yetinmemiş, bütün görüşleri zikretmiş, aralarında tercihte bulunmuş ve en uygun olan görüşü seçmiştir.

İbn Âşûr’un herhangi bir münâsebet konusunda müfessirlerin görüşlerini zikretmesi ve tercihte bulunmasıyla ilgili şu ayet misal verilebilir. *وَوَصَّيْنَا الْإِنْسَانَ بِوَالِدَيْهِ إِحْسَانًا حَمَلَتْهُ أُمُّهُ كُرْهًا وَوَضَعَتْهُ كُرْهًا وَحَمْلُهُ وَفِصَالُهُ ثَلَاثُونَ شَهْرًا حَتَّىٰ إِذَا بَلَغَ أَشُدَّهُ وَبَلَغَ أَرْبَعِينَ سَنَةً قَالَ رَبِّ أَوْزِعْنِي أَنْ أَشْكُرَ نِعْمَتَكَ الَّتِي أَنْعَمْتَ عَلَيَّ وَعَلَىٰ وَالِدَيَّ وَأَنْ أَعْمَلَ صَالِحًا تَرْضَاهُ وَأَصْلِحْ لِي فِي دُرِّيَّتِي إِنَّيْ تُثَبِّتُ لِيَ الْإِيمَانَ وَاتَّبِئْ مِنَ الْمُسْلِمِينَ* “*Biz insana ana ve babasına iyilik yapmayı*

⁶⁵ İbn Âşûr, a.g.e, XXVII, 300-301.

*tavsiye ettik. Anası onu zahmetle karnında taşıdı ve zahmetle doğurdu. Onun ana karnında taşınması ile sütten kesilme süresi otuz aydır. Nihayet insan olgunluk çağına ulaşır, kırk yaşına geldiğinde der ki: "Ey Rabbim! Bana ve ana babama ihsan ettiğin nimetlerine şükretmemi ve senin hoşnut olacağın salih amel işlememi ilham et. Benim neslimden gelenleri de salih kimseler kıl. Doğrusu ben tevbe edip sana yöneldim. Ve ben gerçekten Müslümanlardanım."*⁶⁶

Münâsebet, anne-babaya iyilik yapmayı emreden ayet-i kerime ile daha önce geçen ve kâfirlerin inkârından bahseden ayet-i kerimeler arasındadır.

İbn Âşûr, bu ayet-i kerimedeki münâsebetle ilgili müfessirlerin görüşlerini zikretmekte ve Kurtubî'den şöyle bahsetmektedir: "Kurtubî Kuşeyrî'den naklederek şöyle der: 'Cümlelerin bazıları ile bazıları arasındaki bağlantı yönü, burada maksat, insanların anne-babalarıyla münâsebetleri farklı olduğu gibi, onların bazılarının Rasûlüllah'a (s.a.v) icabet etmeleri ve onu inkâr etmeleri uzak bir ihtimal değildir.'⁶⁷ Sonra İbn Asâkir'in ayet-i kerimenin önceki ayetlerle arasındaki münâsebeti hakkındaki şu sözünü nakletmektedir: 'Yüce Allah tevhid ve istikâmeti anlattıktan sonra Kur'ân'ın diğer ayetlerinde olduğu gibi anne-babaya iyiliği buna atfetti. Bu iki söz de buradaki münâsebet hususunda ikna edici değildir.'⁶⁸

Netice olarak İbn Âşûr her iki görüşü de uzak bir ihtimal olarak görmekte ve şu sözü tercih etmektedir: "Bana göre ayet-i kerimeler arasındaki bağlantı, Müşriklerin küfürlerinin temeli olan yeniden dirilişi inkâr etme ve bu hususta tartışmaya girme şeklindeki sözlerine tekrar geçilmesi, وَالَّذِي قَالَ لِوَالِدَيْهِ أَفْتِ لَكُمْ أَعْدَانِي أَنْ أُخْرِجَ وَقَدْ خَلْتُ الْقُرُونُ مِنْ قَبْلِي وَهُمَا يَسْتَعْجِلَانِ اللَّهَ وَذَلِكَ أَمِنْ أَنْ وَعَدَ اللَّهُ حَقَّ قِيَمُولٍ مَا هَذَا إِلَّا أَسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ أُولَئِكَ الَّذِينَ حَقَّ عَلَيْهِمُ الْقَوْلُ فِي أَمِّ قَدْ خَلْتُ مِنْ قَبْلِهِمْ مِنَ الْجِنِّ وَالْإِنْسِ إِنَّهُمْ كَانُوا خَاسِرِينَ "Ana ve babasına: 'Öf size! Siz bana öldükten sonra tekrar dirilip kabrimden çıkarılacağımı mı vaat ediyorsunuz? Oysa benden önce nice nesiller gelip geçmiştir' diyen kimseye ana ve babası Allah'a sığınarak 'Yazıklar olsun sana! Gel iman et, şüphesiz ki, Allah'ın vaadi gerçektir' dediklerinde o: 'Bu Kur'ân öncekilerin masallarından başka bir şey değildir' diyordu. İşte onlar kendilerinden önce gelip geçmiş olan cin ve insan toplulukları içerisinde haklarında azap vaadi hak olmuş kimselerdir. Onlar gerçekten hüsrana uğramışlardır'⁶⁹ ayet-i kerimelerindeki kastın mahallindedir."⁷⁰

⁶⁶ Ahkâf 46/15.

⁶⁷ Kurtubî, a.g.e, XVI, 192.

⁶⁸ İbn Âşûr, a.g.e, XXVI, 28.

⁶⁹ Ahkâf 46/17-18.

⁷⁰ İbn Âşûr, a.g.e, XXVI, 28.

İbn Âşûr, burada sadece kendi görüşünü ifade etmekle kalmamakta, ayrıca deliller sunarak sebebini de şu sözleriyle açıklamaktadır: “Cümle mü’min anne-baba ile kâfir çocukları arasında ve mü’min bir çocuk ile kâfir anne-baba arasında tartışma kıssası üslubuyla devam etti. Zira bu üslup, ileride geleceği gibi buradaki tartışmanın Müslüman olmazdan önce Abdurrahman b. Ebî Bekir ile anne-babası arasında geçtiği rivayetiyle beraber dinleyicilerin nefsinde büyük tesir etmektedir. Bundan dolayı daha önceki ifadeler, bu tartışma için ön hazırlık ve alt yapı oluşturmaktadır.”⁷¹

Bir Ayetin İki Manası Varsa, Genellikle Her İki Mana İçin Münâsebet Zikretmesi

İbn Âşûr, münâsebet ilmini ihya eden ve ona ruh üfleyen âlimlerdendir. Ona göre münâsebet ilmi donuk değil, ancak Kur’ân-ı Kerim’i anlamayı ve manasını kavramayı kolaylaştıran bir anahtardır. İbn Âşûr, münâsebet ilmini zaman zaman belirli manayı açıklamak için görevlendirmektedir. Ancak bazı durumlarda bir ayet-i kerimenin birden fazla manası olmaktadır. O zaman İbn Âşûr ayet-i kerime için birden fazla münâsebet bahsi zikretmektedir. Her bir münâsebet belirli bir anlam ifade etmektedir. Bazen ikisi arasında tercihte bulunmakta, bazen de tercih etmeksizin iki münâsebeti zikretmektedir. Buna misal Enbiyâ Sûresi’ndeki şu ayetlerin tefsirini gösterebiliriz. وَلَقَدْ كَتَبْنَا فِي الزُّبُورِ مِنْ بَعْدِ الذِّكْرِ أَنَّ الْأَرْضَ يَرِثُهَا عِبَادِيَ الصَّالِحُونَ إِنَّ فِي هَذَا لَبَلَاغًا لِقَوْمٍ عَابِدِينَ *And olsun ki, Tevrat’tan sonra Zebûr’da da yeryüzüne ancak iyi kullarımın mirasçı olduğunu yazmıştık. Şüphesiz bu Kur’ân’da kulluk eden kimseler için kâfi bir öğüt vardır.*”⁷²

Buradaki münâsebet, ayet-i kerimedeki الأرض (el-arz) kelimesinin manası münâsebeti göre sınırlandırılmıştır. İbn Âşûr’un ayet-i kerimeyle ilgili iki münâsebet zikretmektedir. Zira müfessirler ayette geçen الأرض (el-arz) kelimesinin manası hakkında ihtilaf etmişlerdir. Bazıları bunu dünya arzı (yurdu) şeklinde değerlendirirken, bazıları ise cennet arzı (yurdu) olarak değerlendirmişlerdir. Onun cennet olarak kabul edilmesi durumunda İbn Âşûr şöyle demektedir: “Şayet buradan maksat إِذَا الْجَنَّةُ زُمِرًا حَتَّى إِذَا وَسِيقَ الَّذِينَ اتَّقَوْا رَبَّهُمْ إِلَى الْجَنَّةِ زُمَرًا حَتَّى إِذَا جَاؤَهَا وَفُتِحَتْ أَبْوَابُهَا وَقَالَ لَهُمْ خَزَنَتُهَا سَلَامٌ عَلَيْكُمْ طِبْتُمْ فَادْخُلُوهَا خَالِدِينَ وَقَالُوا الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي صَدَقَنَا وَعْدَهُ وَأَوْرَثَنَا الْأَرْضَ نَتَّبِعُ مَنْ الْجَنَّةِ حَيْثُ نَشَاءُ فَنِعْمَ أَجْرُ الْعَامِلِينَ *Rablerinden korkanlar da bölük bölük cennete sevk edilmektedir. Nihayet oraya vardıkları zaman kapıları açılır ve bekçileri onlara: ‘Selâm sizlere, ne hoşsunuz! Ebedî olarak içinde kalmak üzere haydi girin oraya!’ derler. Onlar da: ‘Hamdolsun o Allah’a ki, bize vaadini doğru çıkardı ve bizi cennet arzına varis kıldı. Cennette istediğimiz yerde*

⁷¹ Bkz. İbn Âşûr, a.g.e, XXVI, 28.

⁷² Enbiyâ 21/105-106.

oturuyoruz' derler. Bak ne güzeldir mükafâtı o iyi amel işleyenlerin!”⁷³ ayet-i kerimelerinde geçen cennet yurdu ise o zaman münâsebet, geçen ayet-i kerimenin akabinde zikredilmesi gayet açıktır. O ayet-i kerimenin أَفَلَا تَرَوُنَّ أَنَّ نَأْتِي الْأَرْضَ نَنْفُصُهَا مِنْ أَطْرَافِهَا “Fakat şimdi memleketlerini her yandan eksilttiğimizi görmüyorlar mı?”⁷⁴ ayet-i kerimesiyle irtibatı vardır.”⁷⁵

“Şayet الأرض (el-arz) kelimesinden maksat dünya yurdu ise İbn Âşûr’un görüşü şöyledir: الأرض (el-arz) kelimesinden maksat dünya yurdu olduğu zaman, yani, “Onun dönüşü Yüce Allah’ın salih kullarının eli ile olur” şeklinde bir mana kabul edilirse, o zaman mü’minlerin ezâ gördükleri Mekke ve çevresinin onlara miras olacağı vadine sevk olunur. Yani ayet-i kerime onlar için ahirette güzel bir varışa müjdelediği gibi dünyada da hallerinin düzeleceğini müjdelemektedir. O zaman ayet-i kerime مَنْ عَمِلَ صَالِحًا مِّنْ ذَكَرٍ أَوْ أَنَّى وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَلَنُحْيِيَنَّهٗ حَيَاةً طَيِّبَةً وَلَنَجْزِيَنَّهُمْ أَجْرَهُمْ بِأَحْسَنِ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ “Erkekten ve dışiden, mümin olarak kim iyi amel işlerse muhakkak onu güzel bir hayat ile yaşatacağız ve yapmakta oldukları amellerin daha güzeliyle mükafatlarını elbette vereceğiz”⁷⁶ ayarında olmaktadır. Arz isminin mutlak olması, Müslümanlar iman ve salah üzere dosdoğru olmaları durumunda dünya saltanatının onların elinde olacağı müjdelendir. Her iki hal ve her iki ihtimalde Yüce Allah vadine sadık kaldı.”⁷⁷

Bu misalden kast olunan mana farklı da olsa İbn Âşûr’un münâsebeti zikretmede ne kadar hırslı olduğunu anlıyoruz. İki münâsebeti de açıklamış ve tercihi okuyucuya bırakmıştır. Zira cümlelerin gelişinde her iki münâsebetin de irtibatı vardır. Bu da Kur’ân-ı Kerim’in mucizelerindendir.

Bazen Bir Ayet-i Kerime için İki Münâsebet Zikretmesi

Bu konu bir önceki konudan farklıdır. Zira bir önceki konuda bir ayet-i kerimenin birden fazla manaya gelmesi durumunda müfessire her mana için uygun bir münâsebeti koymasının zorunluluğu dile getirilmekteydi. Bu konu ise manaya göre değil, doğrudan münâsebetle ilgilidir. Genellikle de kıssalar, olaylar ve mucizelerin münâsebetlerinin sırlarında olur. Burada birden fazla münâsebet olabilir. İbn Âşûr, açıklaması ve ikisi arasındaki farkıyla beraber bunu ifade etmektedir. Konunun daha iyi anlaması için bir misal ile açıklayacağız.

⁷³ Zümer 39/73-74.

⁷⁴ Enbiyâ 21/44.

⁷⁵ İbn Âşûr, a.g.e, XVII, 161-162.

⁷⁶ Nahl 16/97.

⁷⁷ İbn Âşûr, a.g.e, XVII, 161-162.

Yüce Allah Enbiyâ Sûresi'nde şöyle buyurmaktadır: *وَلَقَدْ آتَيْنَا إِبْرَاهِيمَ رُشْدَهُ مِنْ قَبْلُ وَكُنَّا بِهِ عَالِمِينَ إِذْ قَالَ لِأَبِيهِ وَقَوْمِهِ مَا هَذِهِ التَّمَاثِيلُ الَّتِي أَنْتُمْ لَهَا عَاكِفُونَ* “And olsun ki biz daha önce İbrahim’e de rüşdünü vermiştik (akla uygun olanı göstermiştik). Biz onu biliyorduk. O zaman o, babasına ve kavmine: ‘Bu tapınıp durduğunuz heykeller nedir?’ demişti.”⁷⁸

Buradaki münâsebet “Niçin İbrahim’in (a.s) kıssasından bahseden ayet-i kerimeler Musa ve Harun’dan (a.s) bahseden ayet-i kerimelerden hemen sonra geldi?

İbrahim (a.s) ile Musa (a.s) arasında birçok peygamber olmasına ve bu sûrede onlar da zikredilmesine rağmen İbrahim’in (a.s) Musa ve Harun (a.s) kıssasından sonra gelmesi hususunda İbn Âşûr birden çok münâsebet zikretmiştir.

Birinci Münâsebet: Musa (a.s) ve Harun (a.s) kıssalarını şirke karşı mukavemet göstermesi ve şirkin batıl oluşu hususunda delilleri açıklaması yönüyle İbrahim’in (a.s) kıssası takip etti. Zira İbrahim (a.s) İslam’dan önce delil ve kuvvet ile ve de tevhidi ilan ederek şirke karşı mukavemette birinci örnekti.⁷⁹

İkinci Münâsebet: Çünkü İbrahim (a.s) kıssasının Mekke Müşrikleri üzerinde bir gücü vardır. Zira onlar, İbrahim’in (a.s) kavmini kınadığı hal üzerindeydiler. Bu onlara delil olarak yeterdi.⁸⁰

Üçüncü Münâsebet: Çünkü İbrahim’in (a.s) şeriatı Musa’nın (a.s) şeriatinden sonra en meşhur şeriat idi.⁸¹

SONUÇ

Ayetler arasında münasebet, tefsir ilminin en önemli konularından birisidir. Birçok âlim bu konu üzerinde yoğunlaşarak Kur’an’daki ayetlerin irtibatını bulmaya çalışmıştır. Yakın zamanın müfessirlerinden olan İbn Âşûr da tefsirinde bu konuya çok önem vermiştir. O ayetlerin tertibini Kur’an’ın mu’cizelerinden biri ve onun bu şekilde düzenlenmesinin Yüce Allah katından olduğuna kesin delil olduğu görüşündedir. Kur’an-ı Kerim’in tertibinin Rasûlüllah’tan (s.a.v) tevkîfî olduğu görüşünde olması sebebiyle ayetler

⁷⁸ Enbiyâ 21/51-52.

⁷⁹ İbn Âşûr, a.g.e, XVII, 92.

⁸⁰ İbn Âşûr, a.g.e, XVII, 92.

⁸¹ İbn Âşûr, a.g.e, XVII, 92.

arasındaki münâsebetin mutlaka araştırılması kanaatindedir. Ancak sûreler arasında münâsebetin aranmasına karşı çıkmaktadır. Bununla beraber bazı yerlerde sûreler arasındaki münâsebet konusunda kendi görüşüne muhalefet ettiği görülür. Bazen ima ile bazen de açık olarak iki sûre arasındaki münasebeti ifade etmektedir.

Münâsebet, gizli de olsa açık da olsa onu açıklamaya çalışır. Münâsebet zor olduğu ve öğrenmesi kolay olmadığı durumlar hakkında İbn Âşûr şöyle der: “ Burada münâsebet gizlidir veya burada akli çalıştırmaya ihtiyaç var ya da zahiren burada münâsebet yok”

Genellikle münâsebeti kesin ifadeler ile belirtir. Bazen belki gibi zayıf ifadeler kullanarak münasebetin zayıf olduğuna değinir. Ona göre münâsebetin bulunması zaruri değildir. Dolayısıyla müfessir münasebeti bulmak için kendisini zorlamaması gerekir. Münâsebeti izahta şiir ve misaller ile istihsatta bulunduğu da görülür.

Münasebet ilmiyle ilgili olarak İbn Âşur yeni bir kavram olarak tezyîl kelimesini kullanmıştır. Tezyîl kavramını şöyle tanımlayabiliriz: “Anlamayan kişi için mananın ortaya çıkması ve anlayan için de tekit olması gayesiyle aynı anlamı ifade eden lafızların tekrar edilmesi sanatıdır.”

Bazı münâsebetlerde müfessirlerden nakilde bulunur ve uygun gördüğü münâsebeti tercih eder. Bazen daha önce hiç kimsenin açıklamadığı münasebetlere de temas ettiği görülür.

Bazen bir ayet için iki münasebet zikreder. Bazen de ayetin birden fazla manası varsa bu her iki mana için de münasebeti belirtir.

İbn Âşûr her ne kadar kendinden önce geçen Fahrüddin Râzî ve Bikâî gibi bazı müfessirlerin üstünlüğünü kabul etse de bazı münâsebet konularında onları yeterli görmemektedir.

Bu çalışmamızda açıkça görüldüğü gibi İbn Aşur ayetler arasındaki münasebet konusunda önemli bir boşluğu doldurmak için büyük bir gayretle çalışarak bu konuda önemli bir yere sahip olmuştur.

KAYNAKÇA / REFERENCES

- Coşkun, A. (1999). İbn Âşûr. *DİA*. Diyanet Vakfı yayınları.
- el-Haşâîşî, Muhammed b. Osman (1982). *Tarîhu Câmiî'z-Zeytûne*, Dâru'l-Garbi'l-İslamî.

- el-Kattân, Mennâ' (tarihsiz). *Mebâhisü fî Ulûmi'l-Kur'ân*, 22. Baskı, Müessesetü'r-Risâle.
- el-Kurtubî, Ebû Abdullah Muhammed b. Ahmed b. Ebû Bekir b. Ferhu'l-Ensârî Hazracî Şemsuddîn (ö. 671) (Tarihsiz). *Tefsîru'l-Kurtubî el-Câmiu li Ahkâmi'l-Kur'ân*, Tah. Ahmedü'l-Berdûnî ve arkadaşı, 2. Baskı, Dâru Kütübi'l-Misriyye.
- er-Râgıp, el-Hüseyyin b. Muhammed İbnü'l-Mufaddal el-İsfehânî, *el-Müfredât fî Garîbi'l-Kur'ân*, Tah. Safvân Adnân ed-Dâvî, Dâru'l-İlm ed-Dâru's-Şâmiyye.
- er-Râzî, el-İmam Muhammed b. Ebî Bekirî'r-Râzî. *Muhtâru's-Sahâh*, Yeni baskı, Tah. Mahmud Hâtır, Dâru'n-Neşr, Mektebetü Lübnan.
- ez-Zeriklî, Hayruddin b. Mahmut b. Muhammed b. Ali b. Fâris (2002). *el-E'lâm*, 15. Baskı, Dâru'l-İlm li'l-Melâyîn.
- ez-Zerkeşî, Bedruddin Muhammed b. Abdullah, *el-Burhân fî Ulûmi'l-Kur'ân*, Tah. Muhammed Ebu'l-Fazl İbrahim (1957). Birinci baskı, Medâru'l-Ma'rife.
- ez-Zemahşerî, Cârullah Mahmud b. Ömer (ö. 538/1144). *el-Keşşâf an Hakâiki't-Tenzil ve Uyûni'l-Ekâvil fî Vucûhi't-Te'vil*, Matbaatu Mustafa Muhammed.
- Fîrûzâbâdî, Mahmud b. Yakup (ö. 817/1415) (1426/2005). *el-Kâmûsu'l-Muhît*, Tah. Muhammed Neîmü'l-Argusûsî ve diğerleri, Müessetü'r-Risâle li't-Tabâa ve'n-Neşr ve't-Tevzî'. 8. Baskı.
- İbn Âşûr, Muhammed et-Tahir b. Muhammed b. Muhammed et-Tahir et-Tûnusî (1879-1973) (1984). *et-Tahrîr ve't-Tenvîr (Tahrîru'l-Ma'ne's-Sedîd ve Tenvîru Akli'l-Cedîd ve Tefsîru'l-Kitabi'l-Mecîd)*, ed-Dâru't-Tûnusiyye.
- İbn Fâris, Ebu'l-Hüseyyin Ahmed b. Fâris b. Zekerîyya (1418/1998). *Mu'cemü'l-Mekâyis fî'l-Lüga*, Tah. Şehâbüddin Ebû Amr, Dâru'l-Fikr, 2. Baskı.
- İbnü'l-Hôcah, Muhammedü'l-Habîb (2004). *Şeyhu'l-İslami'l-Ekber Muhammedü't-Tahir b. Âşûr*. Vizâratü'l-Evkâf, 1. Baskı.
- İbn Manzûr, Ebu'l-Fazl Cemaleddin Muhammed b. Mükerrrem (ö. 711/1311) (1990). *Lisânü'l-Arab*, Dâru Sâdır.
- Kabakçılı, O. (2014). *Hız. Musa Kıssasında İşari Anlamlar*. Birinci baskı, İlahiyat Yayınevi.
- Kabakçılı, O. (2002). *Yöntem ve İçerik Açısından Kuşeyrî'nin Letâifu'l-İşaratı*. Yayınlanmamış doktora tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi.

- Mahfûz, M. (1990). *Terâcimü 'l-Müellifine 't-Tûnisiyyîn*. Dâru'l-Garbi'i-İslamî, 2. Baskı.
- Mustafa, İ. M. & diğerleri (Tarihsiz). *el-Mu'cemü 'l-Vasît*, Dâru'd-Da've.
- Râzî, Fahrüddin Muhammed b. Ömer (ö. 606/1210). *Mefâtihu 'l-Gayb*. Dâru'l-Fikr.
- Suyûtî, Celâleddin Abdurrahman b. Ebî Bekir (1424/2005). *Nevâhidü 'l-Ebkâr ve Şevâridü 'l-Efkâr*, Câmiatü 'Ümmü'l-Kurâ, Suûdiyye.
- Yâkûtü'l-Hamavî, Şehâbü'd-Din Ebû Abdullah Yâkût b. Abdullahi'r-Rûmî'l-Hamavî (ö. 626h) (1995). Dâru Sâdır, 2. Baskı.
- Yılmaz, M. F.(2005). *Ayetler ve Sûreler Arasındaki Münasebet*. T.D.V. yayınları.

EXTENDED ABSTRACT

It's divided into four parts, in the first part, the introduction of the Islamic scholar Ibn Ashur and the description of the science of münâsebet are included, then second part which is the methods and rules that Ibn Ashur followed while expressing the science of relationship in his commentary named "et-Tahrîr ve't-Tenwîr", the third part practical examples related to the interpretation of "et-Tahrîr ve't-Tenvîr" are given, Ibn Ashur is a unique expert and the relation he expresses in his interpretation.

The main subject is the comprehensive information about the interpretation of Ibn Ashur. And the author's intentions at the beginning of his commentary have been focused in detail. This part has been completed by expressing the method of Ibn Ashur in his interpretation in general. The emergence of this great science and its current situation, the problems of this science is discussed among the scholars and the positions of those who opposed and criticized this science were expressed and their views were compared. Then, the importance and benefits of the science of münâsebet and the important book titles written on this subject were explained.

Second part is the methods and rules that Ibn Ashur followed while expressing the science of relationship in his commentary named "et-Tahrîr ve't-Tenwîr". Because his method provides convenience to the reader in understanding the next chapters. In this section, the method of Ibn Ashur and his position against the relations between verses and surahs are explained.

The Third part, practical examples related to the interpretation of "et-Tahrîr ve't-Tenvîr" are given. The relations between the verses of the Quran and the parts of the chapter are explained by the explanations and the comparisons between the words of the commentators and the explanation of the subject of relationships.

Forth part, it is mentioned that Ibn Ashur is a unique expert and the relation he expresses in his interpretation. These relations are also in three parts namely in stories and episodes. Also the relations between the qasem and what is ascribed to him. These parts were explained in detail with examples.

There is a relationship between verses of Quran and surah, which was described by Interpreters, even though they made a new science (ilm) of Quran which they called it Quran events "Munasabatul_Quran". Some Interpreters gave this science a lot of attention, one of these Interpreters is the Tunisian Mohammed Tahir Ibn Ashur. In our article, we discussed The ilm of Munasabatul_Quran in an interpretation book of Ibn Aashur "Al_Tahrir and Al_Tanwer". We introduced Ibn Aashur and The ilm of Munasabatul_Quran briefly, Then under this article "The position of Ibn Ashur in the ilm of Munasabatul_Quran and the thing he showed curiosity toward"; We wrote the rules of his own methods to describe the relations between verses and surah of Quran and their common subject. Due to the plenty of examples in this book we could not spotlight each one of them because of that we explained every rule of his method with an example.